

Má babička, Irina Juřinová, rozená Klučerova, se narodila roku 1930 v Leningradě. Žila zde spokojený život se svou rodinou do 11 let, když v roce 1941 začaly bez mála tři roky hrůzy a utrpení. Zde je její autobiografické vyprávění o tom, co prožila jako malé děvče v severoruské metropoli v letech 1941–1942.

□

Patřím k dříve narozeným, kteří hrůzy zatím největšího světového konfliktu zažili osobně. Bylo mi 11 let, když Německo začalo operaci Barbarosa, všem známý název pro napadení Sovětského svazu. Po rychlém postupu německých vojsk na sovětském území chtěla hitlerovská vojska dobýt co nejdříve velká města, jak kvůli vysokým mrazům v době zimy, tak i pro celkovou destabilizaci státu jako takového.

Jak Leningrad, tak i celé SSSR nebyly připraveny na válečný konflikt a o to méně s Německem, se kterým byl podepsán předválečný pakt Ribbentrop-Molotov, avšak vojska Wehrmachtu se za dva a půl měsíce posunula o necelých 1 200km a byla u hranic Leningradu. Jako první Němci ničili strategicky důležité objekty, jako vodárny, elektrárny a podobně. Dalším významným krokem Wehrmachtu bylo obsazení města Mga, kudy vedla železnice a vlastně hlavní spojení Leningradu s vnitrozemím.

8. září německá vojska uzavřela kleště kolem města až na část, kde je město spojeno s Ladožským jezerem. To, že Němcům velice záleželo na dobytí města, dokázal už první den, kdy na město shodili 6 327 výbušných a zápalných bomb. Po těchto náletech bylo zaznamenáno přes 180 požárů a byla zničena strategicky důležitá skladiště potravin. Můj strýc v té době pracoval jako taxikář a viděl na vlastní oči proudy tekoucího karamelu po silnicích ze zničeného skladiště. V pozdějších dobách, zvláště pak v zimě, když nastal hladomor, jsme sbírali hlínu prosáklou tím karamellem a cucali jí, abychom získali aspoň nějakou energii.

Rodina

Moje maminka pracovala před válkou v bakteriologickém výzkumném ústavu a ihned po vyhlášení války nastoupila do speciálně vybavené pojízdné laboratoře, která během celé války kontrolovala vodu a potraviny a území osvobozeném od německých vojsk a také zasahovala při hromadných onemocněních neznámého původu. Můj otec byl strojní inženýr, a proto musel zůstat v Leningradu, pracoval v továrně na výrobu a opravu vojenské techniky. Já zůstala s otcem ve městě. On byl celé dny v práci a já chodila do školy. Po návratu ze školy jsem většinu času trávila doma, a když začal útok německých vojsk, běžela jsem se schovat do vojenského krytu. Při jednom takovém útěku jsem ztratila své i tátovy potravinové lístky. Abych měla alespoň něco k jídlu a nebyla stále sama doma, vzala si mě k sobě babička.

Během první a nejtěžší zimy na přelomu let 1941 a 1942 zahynulo převážně hladem značné množství leningradského obyvatelstva, přibližně 500 000 obyvatel. Příklad potravin se stále zmenšoval, protože město bylo zásobováno pouze letecky a letadla se často dostávala do střetu s německými letouny, nebo cestou po Ladožském jezeře.

Během této zimy jsem i já ztratila svého tátu. Když jsem se odstěhovala k babičce, táta zůstal doma sám. V továrně dostával jídlo, ale nebylo jej mnoho a i z toho mála se nám část snažil dávat. V bytě, kde zůstal, nebylo světlo, žádný zdroj tepla a i psychický stav ze svízelné situace, v které se ocital dnes a denně, mu moc nepřidával na klidu.

30. prosince 1941 jsem šla s mámou a babičkou tátu navštívit, protože jsme se už delší dobu neviděli. V obývacím pokoji našeho bytu ležel na stole mrtvý muž, to byl náš soused. Můj táta byl v malém pokojíku, seděl v křesle a odevzdaně hleděl do zdi. Babička mu ohřála trochu vody a dala mu ji s trochou sucharů. Druhý den, na Silvestra jsme šli s babičkou za tátou znovu, avšak naši jsme ho už mrtvého.

Kolegové z tátovy práce nám ztloukli rakev z prken, což byl na tu dobu luxus, většina mrtvých se balila pouze do prostěradel. Po uložení tátova těla do rakve připevnili rakev na sáňky, dali nám tátovy potravinové lístky na měsíc leden a já s mojí babičkou jsme tátu táhli na 4 kilometry vzdálený hřbitov. Vzhledem k množství obětí a situaci, která byla, se většinou pohřbívalo do hromadných hrobů. Mrtvolky se přivázely na nákladních vozech a jako dřevo se shazovaly do vyhloubených děr. Babička uplatila potravinovými lístky nějakého muže, který nám vykopal mohylu pro tělo mého táty.

□ Hlad

Situace byla tak kritická, že naše sousedka, která v bytě žila se svou sestrou a se dvěma malými holčičkami, si po jejich postupném umírání nechávala těla v posteli, dělajíc, že spí, až do konce daného měsíce, aby na ně mohla při kontrole dostat potravinové lístky. Její šestnáctiletá sestra však v zoufalství ukradla potravinové lístky a utekla pryč, zanedlouho jsme tělo naší sousedky Marie viděli ležet u našeho domu.

Měsíce prosinec 1941, leden a únor 1942 byly asi nejhorší v celém období blokády. Nebyl přívod vody, elektřiny, nefungovala kanalizace a samozřejmě nefungovalo topení. Zásoby, které byly, tak směřovaly do nemocnic, továren a pekáren. Ostatní byli odkázáni na svou vynalézavost. Voda se sháněla z veřejných hydrantů a nebo z vysekaných děr buď na řece a nebo na vodních kanálech, kterých je v Petrohradě spousta. Teplu se řešilo tak, že v bytech byla klasická malá kamínka s vyvedeným komínem skrz okno. Topilo se vším, co bylo k mání, od knih, dřeva, až po drahé nábytky. V naší rodině se zachovalo pouze jedno kožené křeslo. Tím, že nefungovala kanalizace, lidé své exkrementy vyhazovali v pytlích ven. U našeho domu sahala zmrzlá hromada tohoto druhu až do výše prvního poschodí. S prvními teplejšími dny vznikalo velké riziko epidemie, a tak kdo mohl a měl sílu, svážel odpad do řeky Něvy. I já jsem se toho v mých 12 letech zúčastnila.

□ Cesta života

Velice důležité bylo dubnové zprovoznění tramvajové linky po městě. První souprava byla

nákladní a jejím účelem bylo svážení mrtvých z městských částí blíže ke hřbitovům. Téhož měsíce přijela moje máma z fronty autem po Ladožském jezeře. Auto, kterým přijela, bylo plné potravin z fronty. Moje maminka se na frontě domluvila s ostatními kolegy, že právě ona se s řidičem vydá po Cestě života a zkusí ve městě rozdat potraviny mezi rodiny spolubojovníků z fronty.

Když jsem poprvé po několika měsících spatřila mámu, ani jsem jí nepoznala. Mé myšlenky byly upřeny pouze na potraviny a sehnání si něčeho k jídlu, ani jsem si neuvědomovala, že vidím svou mámu. Po příjezdu do města se maminka hned vydala po adresách kolegů, jak byli domluveni. Domů se však vrátila velice zkroušená, ze šesti adres, která dostala, našla pouze jednu v pořádku, zbylých pět rodin bylo už po smrti. Tak vzala auto plné potravin a odvezla ho dětskému domovu.

Dětské domovy byly během blokády přeplněné, protože rodin, kde zůstaly naživu pouze děti, bylo opravdu hodně, a tak se z nich vlastně stávaly sirotčince. Máma viděla, že situace ve městě je neúnosná, a tak vzala mě, naši babičku, rodinu kolegy z fronty, rodinu sousedů, rodinu mého strýce a rodinu mé kamarádky, naložila nás na auto, kterým do města přivezla potraviny a po stejné cestě – Cestě života přes Ladožské jezero – nás vyvezla ven z města. Bylo 16. dubna, teploty už byly dávno nad bodem mrazu a led na Ladožském jezeře se ztenčoval. Kola našeho auta byla z poloviny ve vodě a do toho se snažili němečtí stíhači cestu bombardovat. Projeli jsme.

Za jezerem jsme se dostali do města Tichvin, kde začínala železnice do vnitrozemí. Maminka nás posadila do vozů pro dobytek (jiné nejezdily) a sama se vrátila na frontu. Vagóny byly plné lidí, kteří měli různé střevní či zažívací problémy a veškerá potřeba se konala za jízdy z otevřených dveří či po zastavení bez jakéhokoliv studu podél stojícího vlaku. Moc rozdílné to nebylo ani s lidmi, kteří během cesty zemřeli. Když vlak zastavil, ostatní, kteří měli sílu, dotyčného vynesli, položili do sněhu a vlak pokračoval dál. Cesta trvala bezmála tři dny, ač to bylo pouze 600 kilometrů, vlak musel jet velice pomalu, situace na železnici byla kritická. Naším cílem byla zastávka Ustužna. Po příjezdu jsme museli absolvovat dalších 30 km koňským povozem po polozmrzlých bažinách, které v létě nedovolovaly lidem se vůbec k této zastávce dostat. Naše městečko se jmenovalo Popčicha, místní obyvatelé nám poskytli prázdný dům a velice nám po celou dobu pomáhali. Byli jsme zde až do 27. 1. 1944, kdy byla definitivně blokáda mého Leningradu proražena a já se mohla vrátit domů.

□ **Filip Juřina, foto archiv autora**

□ **Poznámka redakce:**

Tento článek byl publikován v tištěném magazínu Historický kaleidoskop v roce 2012. Nyní jej otiskujeme také v on-line verzi s následující náhodou, která se mi tento týden stala:

V pondělí 11. února 2019 jsem se zúčastnila předpremiéry filmu Zachraňte Leningrad v pražském kině Lucerna v rámci Dnů nového ruského filmu. Na akci jsme přivítali také dámu, která přežila blokádu Leningradu – a byla to právě babička autora tohoto článku pana Juřiny, které je již 94 let. O svých zážitcích, popsanych v tomto článku, vyprávěla

velmi čile v ruském jazyce i v češtině.

Mimo jiné řekla, že si až po letech uvědomila, že ten muž na hřbitově pravděpodobně hrob pro jejího otce nevykopal. Bylo dvacet stupňů pod nulou a na zemi ležel zhruba metr sněhu. A navíc – potravinové lístky byly přece jen v té době velmi vzácnou věcí. A tak když jede do Petrohradu, položí květiny na hrob jednoho z tisíců společných hrobů, v němž je otec s největší pravděpodobností pochován. Je to obdivuhodná dáma a přeji jí ještě dlouhé zdraví.

Jindra Svitáková, šéfredaktorka

{phocagallery view=category|categoryid=204|limitstart=0|limitcount=0}